

Jalə İLYASOVA*

ŞƏKİ TOPONİMLƏRİNİN TƏDQIQI TARİXİNDƏN XÜLASƏ

Şəki respublikamızın daha çox tanınan, seçilən rayonlarındanır. Bu ərazinin zəngin toponimik sərvəti vardır. İndiyəqədərki tədqiqatlarda Azərbaycan toponimikası hərtərəfli şəkildə öyrənilmişdir. Yəni Azərbaycan paleotoponimləri, müasir ərazi adları, onların mənşəyi, struktur-semantik, hətta bədii ədəbiyyatda üslubi cəhətləri araşdırılmışdır. Ayrı-ayrı ərazilərdə mövcud olan Azərbaycan-türk mənşəli toponimik vahidlərin quruluşu və başqa xüsusiyyətləri də tədqiq olunmuşdur. Şəki şəhərinin toponimləri isə keçən dövrlərdə həm başqa xalqların nümayəndələrini, həm də Azərbaycan tarixçilərini, coğrafiyaçılarını, dilçilərini özünə cəlb etmişdir. Məqalədə həmin alimlərin irili-xırdalı əsərlərinə diqqət yetirilir, yığcam şəkildə təhlil süzğəcindən keçirilir.

Açar sözlər: *Şəki, toponimlər, etnotoponimlər, etnogenetik problemlər, tədqiqat istiqamətləri*

Şəki Azərbaycanın qədim və mədəni diyarıdır. Hələ antik dövrlərdə qədim Şəkinin paleotoponimləri (tarixi-coğrafi adları) haqqında da o dövrün müəllifləri müəyyən fikirlər söyləmişlər. Ələlxüsus da, onlar həmin toponimlərin mənşəyini, tarixi izlərini öyrənməyə cəhd göstərmişlər. Antik yunan tarixçisi Strabon “*Sakaşena*” (Şəki – J.İ.) oykoniminin mənşəyi və əmələgəlmə tarixinə toxunaraq yazır ki, sözügedən toponimik vahid “*sak*” etnonimi ilə əlaqədardır. Tarixi dəlillər də göstərir ki, saklar/sakalar bu əraziyə gələrkən evlər inşa etmiş, saldıqları yaşayış məntəqələrinə adlar vermişlər. İlk ad qaynaqlarda “*Sakasena*” kimi qeyd olunmuşdur [Страбон: 1964, s.484].

Sak\saka adını daşıyan tayfalardan yunan və İran mənəbləri m.ö. VI əsrdən sonra söz deməyə başlamışlar. İran şahı Daranın saklara qarşı etdiyi hücumlar da tarixdən məlumdur. Saklar daha əvvəllər İran şahı Alpuşu da məğlubiyyətə uğratmış və böyük bir qüvvəyə malik olduqlarını sübut etmişdilər. Mifoloq alim M.Seyidov Şəki toponiminin mənşəyini saklara bağlamaqla yanaşı, türk dünyasının güclü sərkərdəsi Arsağın türk xalqının övladı olduğunu göstərmişdir. Saklar çox böyük imperiya yaratdıqlarından Orta Asiyadan tutmuş Azərbaycana qədər geniş ərazidə yayılmış və toponim yaradıcılığında da fəal olmuşlar. Azərbaycan toponimlərinin tədqiqində, xüsusən də qədim və orta yüzillik tarixinin, xalqımızın etnoqrafiyası və etnogenezi problemlərinin araşdırılması ilə məşğul olan tarixçi-

* Azərbaycan Dillər Universiteti, Azərbaycan dilçiliyi kafedrası, doktorant. Email: jaleilyasova@gmail.com

lərin xidmətləri danılmazdır. V.F.Minorski hələ bizim əsrin 20-ci illərində Şəki paleotoponiminə həsr edilmiş məqalələr yazmışdır. O, “*Şəki – Nuxa*” oykoniminə dair maraqlı və inandırıcı mülahizələr söyləmişdir. Şəki adının formalaşmasını V.F.Minorski Strabonun Sakasena\Şaka-şen “*поселение Шака*” düşüncəsinə əsaslanaraq bizim eradan əvvəl VII yüzillikdə bəlli olan saka tayfaları ilə bağlayır [Моллазаде: 1989, s.29].

Z.İ.Bünyadov Azərbaycanın paleo və mezotoponimləri sırasında Şəki coğrafi adı haqqındakı kitabında ayrıca hissə yazmışdır. Şəkinin yerləşmə yerini, əmələgəlmə tarixini, adın mənasını, hansı dilə məxsus olduğunu açıqlamışdır [Буниятов: 1965, s.107].

V.L.Qukasyan doktorluq dissertasiyasında Şəki toponiminin tarixi-filoloji təhlilini aparmışdır. O, antik dövr nümunələri əsasında “*Şəki*”, “*Kiş*” və s. paleotoponimlərin də mənşəyini müəyyənləşdirmişdir [Гукасян: 1973].

Tədqiqatlarda Şəki toponimiyasında mikrotoponimlərin makrotoponimlərə transformasiyası (çevrilməsi) prosesini də izləyə bilirik. Məsələn, “*Göybulaq*” Şəkidə su hövzəsinin adıdır, mikrohidronimdir. Yaşılıqda yerləşən bulaq anamlı Göybulaq coğrafi obyekt adı XIX yüzilliyə aid qaynaqların birində həmin əsrin ortalarında Qarabağdan və Xoydan Nuxa uyezdinə köçüb gəlmiş ailələrin [Арасханианц: 1887, s.20] eyniadlı bulağın mövcud olduğu sahədə yaşayış məntəqəsini inşa etmələri və ona bu bulağın adını vermələri ilə bağlı oykonimə (makrotoponimə) çevrilmişdir.

Daha sonrakı tədqiqatlardan belə məlumat alırıq ki, XIX yüzildə Cəfərqulu xanla Xoydan gəlmiş ailələrin bir qrupu Şəki qəzasındakı “*Qarabulaq*” adlı yerdə məskunlaşmışlar. İnqilabdan öncəki dövrlərdə Şəki qəzasının “*Kiş*” kəndindən çıxmış bir qrup ailənin arıçılıq üçün ayırdıqları “*Baltalı*” sahəsində məskən salmışlar, yenə keçən yüzildə Qarabağdan Şəki qəzasına köçürülmüş ailələr “*Daşbulaq*” adlı bulağın yerləşdiyi sahədə məskunlaşmışlar, keçən yüzillikdə Qarabağdan gəlmiş ailələr Şəki qəzasında yerləşən “*Gözlübulaq*” adlı yerdə kənd salmışlar (Bu məlumat A.Arasxaniantsın yuxarıda göstərilən qeydlərindəndir).

Şəki toponimik vahidləri ilə əlaqədar tədqiqatlar əvvəllər tarixi-coğrafi və linqvistik (struktur-semantik, mənşə və etimologiya, leksik-semantik və qrammatik xüsusiyyətlər və s.) istiqamətdə aparılmışdır. Bu dil vahidlərinin öyrənilməsinə maraq get-gedə artır və bununla bağlı yeni problemlər ortaya çıxır. Ə.Dəmirçizadə, M.Seyidov, S.Mollazadə, E.Nuriyev və başqaları bu yöndə tədqiqatlar aparmışlar. Sonrakı tədqiqatlar toponimlərin, o cümlədən Şəki toponimlərinin etnolinqvistik cəhətlərinin öyrənilməsinin qarşıda mühüm məsələ kimi durduğunu, diqqət mərkəzində olduğunu göstərir. Müsbət olmayan cəhətlərdən biri də Şəki toponimlərinin tədqiqində təsvirçilik hallarının olmasıdır. Bu mənfi hal Azərbaycan onomastikasına dair keçirilmiş xeyli sayda elmi konfranslarda çoxsaylı məruzələrdən də aydın görünür.

S.Mollazadə Şəki toponimlərinin struktur-təsviri xüsusiyyətlərini müəyyənləşdirmişdir. Alim “*Şəki, Alpaut, Alpan, İlisu, Çölən, Balıq, Kiş, Obuxlu*” və s. topo-

nimlərin mənşəyini düzgün araşdırmışdır. Tədqiqatçı alim Azərbaycanın şimal rayonlarının tərkibində Şəki toponimlərinin yerini, onların struktur-semantik tiplərini və leksik-qrammatik vasitələrini öyrənmişdir. Həmin toponimlərin yaranmasında leksik, morfoloji və sintaktik üsulu nəzərə alaraq, yüksək fikirlər irəli sürmüşdür. Ərazinin toponimlərinin dil tərkibinin, mənsubiyyətinin türk, Qafqaz, İran və rus mənşəli olduğunu da dəqiqləşdirmişdir. İlk tədqiqat kimi S.Mollazadənin Şəki toponimləri haqqında araşdırması xüsusi önəm daşıyır [Mollazadə: 1979, 205 s.].

Ç.Mirzəzadə “Orta əsr ərəb coğrafi mənbələrində Azərbaycan paleotoponimləri” əsərində Şəki toponimi haqqında maraqlı doğuran fikirlər söyləmişdir [Mirzəzadə: 1979].

İlk tədqiqat istiqamətlərdən biri də Şəki toponimlərinin leksik-qrammatik xüsusiyyətlərinin öyrənilməsidir. Məşhur toponimist alim Tofiq Əhmədov Şəki toponimlərinin də fonem tərkibini (Şəki), ərəb mənbələrdəki formasını (Şəkki), oronimik obyektlərin adlarını (Şəki qalası) və s. bu kimi xüsusiyyətləri “Azərbaycan toponimikasının əsasları” adlı kitabında təhlil etmişdir.

İndiyə qədərki tədqiqatlarda sözügedən şəhərin toponimik vahidlərində olan maraqlı bir xüsusiyyət – semantik fərqləndirici əlamətlərə də nəzər yetirilmişdir. Semantik fərqləndirici əlamətə görə Şəki toponimlərinə baxış, demək olar ki, T.Əhmədovun bu dəyərli kitabında ilk dəfə olaraq işıqlandırılmışdır. Qeyd edək ki, bu yöndə T.Əhmədovun araşdırmaları xüsusilə seçilir. Onun nöqtəyi-nəzərinə, təzahür formalarından biri Şəkinin təkrarlanan oronimləridir. Məsələn: Bozdağ “Şəki rayonunda, Şin kəndindən şimal-şərqdə. Bozdağ Şəki rayonunda Daşüz silsiləsinin zirvələrindən biri” [Əhmədov: 1991, s.95]. Bozdağ oroniminə Abşeron yarımadasının Qobu qəsəbəsinin şimalında, Ağdam, Goranboy və Şirvan rayonlarında, Mingəçevirdə, İsmayılıda, Şərurda da rast gəlinir. Həmin kitabda oxuyuruq: “Şərqi Arpaçayından sağ tərəfdə yerləşən dağ – Qızılcaya Şəki şəhərindən şimal-şərqdə yerləşən dağ”. Bu dağ adı da təkrarlanan oronimlərdəndir. Tədqiqatçı bu haqda maraqlı faktlarla çıxış edir. T.Əhmədov kitabında Şəkinin diferensiallaşmış təkrarlanan toponimlərdən də bəhs etmişdir. Burada sıranın (çərgənin) böyük və ya kiçik olması – ölçüsü əsas götürülmüşdür. Tədqiqatçı-alim Şəkinin Böyük Dəhnə – Kiçik Dəhnə toponimik modellərini qarşılaşdıraraq bölgənin bir sıra mühüm xarakterik cəhətlərini təhlil etmişdir. Bu formanın Azərbaycanın digər bölgələrində də mövcudluğunu göstərmişdir. Eyni adların diferensiallaşması faktının sosial-iqtisadi, siyasi və s. amillərin nəticəsi olduğunu və bütün semantik qrupları əhatə etdiyi qeyd olunmuşdur. Aydın olur ki, “makro və mikroareallarda tanınan iri obyekt adlarının çoxaldılması ilə bir-birindən seçilən yaşayış məntəqə adlarının digər tipini isə ya yaxınlıqdan axan konkret ada malik çay adının artırılması ilə, ya da həmin ərazidən keçən su mənbəyinin növünü və ya tipini bildirən ümumi coğrafi terminin əlavəsi ilə diferensiallaşdırılan toponimlər təşkil edir və konkret çərgə əmələ gətirir” [Əhmədov: 1991, s. 106-107]. T.Əhmədov yuxarıdakı fikrin təsdiqi üçün Şəkinin “Qaraqoyunlu – Çay Qaraqoyunlu” (çay kənarındakı Qaraqoyunlu

kəndi) kənd adını misal göstərir. Bunlar ərazinin etnomədəni xüsusiyyətlərinin, əlbəttə, izahına yardım edə bilər.

Qaraqoyunlular. Sözügedən tədqiqatlardan aydın olur ki, təkrarlanan cərgədə Şəki toponimlərinin bir çoxunda izahedici komponent kimi “dəre”, digərində “təpə” coğrafi terminləri iştirak edir, əsas hissə olduğu kimi qalır. Məs.: *Dərə Cənnətəli – Təpə Cənnətəli*. Bu cütlüklərdə eyni toponimin yerləşmə yerinin relyefi, yəni coğrafi landşaftı nəzərə alınmışdır.

T.Əhmədov yazır: “Bəzi yerlərdə təkrarlana bilən Şəki və Yengicə toponimlərinin diferensiallaşdırmaq üçün ərəb etnonimindən istifadə edilmişdir. Keçən əsrdə Şəki qəzasında köçərilik etmiş, qışı Kür çayı sahillərində, yayı isə Şəki qəzasının Padar kəndi yaxınlığında keçirmiş ərəb tayfalarından bir qrupu tərəfindən salınan məntəqə Şəki adlandırılmışdır və onu eyniadlı digər məntəqədən ayırmaq məqsədilə (çünki hər ikisi eyni qəzada yerləşirdi) ona fərqləndirici ərəb komponenti artırılmışdır (elə buna görə də həmin mənbədə onun qonşu azərbaycanlılar tərəfindən “Qəribli” adlandırıldığı da qeyd olunmuşdur [Əhmədov: 1991, s.8]. Şəkinin Yengicə kəndini də eyniadlı digər kəndlərdən fərqləndirmək məqsədilə sonralar orada məskunlaşmış etnik qrupun adı ilə əlaqədar ərəb fərqləndirici əlaməti əlavə edilmişdir. Təkrarlanan cərgələrdən müəyyən qisminin yox olması nəticəsində təklənmiş Ərəb Qubalı, Ərəb Bəsrə, Ərəb Mühdibəyli, Ərəb Sarvan və s. toponimlər də göstərilən etnonimin yardımı ilə diferensiallaşdırılmış toponimlərin qalıqlarıdır” [Əhmədov: 1991, s. 119].

Təkrarlanan sırada “kiçik” sözü Şəki oronimində işlənmiş, amma həmin oronim Qax rayonuna məxsus eyni coğrafi adda öz əksini tapır. Məsələn, müqayisə et: *Bozdağ (Şəki) – Kiçik Bozdağ (Qax)*. Məhz həmin mühlüm cəhətləri nəzərə alaraq, T.Əhmədov bunları da tam semantik cərgəli diferensiallaşdırılmış oronimlər sırasına daxil edir. Beləliklə, Şəkinin bu qrup toponimləri təkrarlanan modellərdən ibarətdir. İlk dəfə belələrindən T.Əhmədov danışmışdır ki, biz bu tədqiqatı da yüksək dəyərləndiririk.

Şəki – Nuxa toponimləri haqqında K.Alxasovun da məqalələrinə rast gəlmək olur. O yazır: “Əsrlərlə Nuxa toponimi ilə yanaşı işlənmiş, bir-birinin sinonimi olmuş Şəki toponimi haqqında dilçilik ədəbiyyatında çox yazılmış, görkəmli alimlərimiz Ə.M.Dəmirçizadə, M.Seyidov və başqaları ağlabatan və əsaslandırılmış fikir söyləmişlər, amma Nuxa toponimindən bəhs etməmişlər. Şəki (Şakaşen) mövcud olduğu dövrdə Nuxa (Niğa) bir şəhər kimi mövcud olmuşdur. Xalq əfsanəsində deyilir ki, əsrlərlə mövcud olan bu şəhərlər (Şəki və Nuxa) Kiş çayının hücumuna məruz qalmış, dağıdıcı sel sularının təsiri ilə yerlə yeksan olmuşlar. Sonralar dağılmış şəhərlərin sakinləri indiki Şəkinin yerində məskən salmışlar. O vaxtdan gah Şəki, gah Nuxa adlanan bu şəhər ayrı-ayrı şəhər deyil, bir şəhər kimi tanınmışdır. Azərbaycan dilinin fonetikasındakı ə, i, u saitləri bəzən bir-birinin yerində işlənir, xüsusilə Şəki dialektində a ilə ə, a ilə i, i ilə u səslərinin tələffüzündə bir-birini əvəz etməsinə, ğ samiti x, h samitlərini əvəz etməsi və s.-yə tez-tez təsadüf edilir. Bu baxımdan Şakaşen – Şəkəşen – Şəkişen – Şəki şəklini aldığı kimi, Nuğa

toponimi də Niğa – Nuğa – Nuxa şəklində formalaşmışdır. Beləliklə, Şəki və Nuxa sözləri eyni yerin adını bildirən toponim olsa da, eramızın əvvəllərində müstəqil şəhər olub, ayrı-ayrı toponimləri ifadə etmişdir. Şübhə yoxdur ki, bu gün fərziyyə etdiyimiz fikir həqiqətin nişanələrindən biri kimi qəbul ediləcəkdir” [Alxasov: 1998, s. 203-204]. Bizə görə, K.Alxasovun fikrində də müəyyən mənada həqiqət var, toponimik vahidin tarixi inkişafını obyektiv şəkildə izləyə bilib.

K.Alxasov Şəki rayonuna məxsus olan “Dəhnə” kənd adı haqqında yazır: “Dəhnə” adı ilə respublikamızda bir neçə kənd var, onların hamısı da dərənin ağzında, girəcəyində yerləşmişdir. Məsələn: Ağdaş rayonundakı Dəhnə kəndi Türyan çayın axıb keçdiyi Savalan dərəsinin girəcəyində yerləşir. Coğrafi vəziyyətinə görə Şəki rayonunun Dəhnə kəndləri də belədir. Bu kəndlər Şəki rayonunun əsas ərazisinə keçid olan dərələrin girəcəyində yerləşir. Bu dərələrdən biri Dəhnə çayı keçən böyük dərə, o biri isə Acınohur düzündən Şəkiyə keçid yolu olan kiçik dərə – Noxu (Nuxa) yolu dərəsidir. Böyük Dəhnə Suçma kəndləri Dəhnə çay dərəsinin ağzında, girəcəyində, Kiçik Dəhnə kəndi isə Noxu (Nuxa) yolu dərəsinin girəcəyində yerləşir, amma hər üç kəndin iqtisadiyyatı eyni dərədən gələn su ilə bağlıdır, adət-ənənələri, danışıqları eynidir. “Dəhnə” sözünü çox zaman fars dilindəki dəhan - ağız sözü ilə əlaqələndirirlər. Bununla razılaşmaq qeyri-mümkündür. “Dəhnə” sözünün mənşəyini “dəhliz”, daxil olmaq, daxil, daxma kimi sözlərin qohumluğunda axtarmaq müsbət nəticə verərdi. Mövcud lüğətlərdə “dəhnə” sözü atın ağzına salınan yüyənin dəmiri, irriqasiya qurğularında yığılan suyun bəndə girdiyi, daxil olduğu yerin ağzı, girəcəyi, su bəndlərindən suyun arxlara daxil olduğu yer, ağız, girəcək mənasında işlədilir” [Alxasov: 1998, s.204].

Coğrafiyaçı Elxan Nuriyev sözügedən ərazinin toponimiyasını zona üzrə araşdırmışdır. Kitabının adını “Azərbaycan SSR Şəki-Zaqatala zonasının toponimiyası” adlandırmışdır. Əsərdə respublikanın Şəki-Zaqatala zonası coğrafi adlarının mənşəyi ətraflı şərh olunur. Zona adlarının dil mənsubiyyəti müqayisəli yolla müəyyən edilir, bu və ya digər adların yaranması səbəbləri araşdırılır, onların inkişafı və dəyişmə səbəbləri izlənilir. Yerli coğrafi terminlərin (etnonimlər, antroponimlər və s.) təhlili verilir [Nuriyev: 1989, 112 s.].

Tarixçi alim Q.Qeybullayev 1973-cü ildə nəşr etdirdiyi “Azərbaycan toponimiyasında bəzi etnonimlər haqqında” tezisində Şəkinin tayfa əsaslı yer adlarını nəzərdə tutaraq yazır: “*Etnotoponimiyada, o cümlədən Şəki toponimiyasında öz əksini tapmış türk tayfalarının mənşəyi, demək olar ki, öyrənilməmişdir. Onların bəziləri müxtəlif türk tayfalarının və xalqlarının adlarını əks etdirir. Türk tayfalarının yerli əhali ilə qaynayıb-qarışması nəticəsində öz adlarını Azərbaycanın müxtəlif şəhər və rayonlarının adlarından götürmüş bir sıra tayfalar da etnotoponimiyada müəyyən mövqeyə malikdir*” [Qeybullayev: 1973, s.28-29].

Deyilənlərdən aydın olur ki, Şəkinin zəngin toponimləri tarixi səciyyə kəsb edir. Əlbəttə, Şəki toponimlərinin də kökü, nominasiyası, yayılmaları, mənşəyi, strukturu, leksik-semantik xüsusiyyətləri və s. haqda olan fikir və ideyalar bizim tarixi təsəvvürlərimizi zənginləşdirən qiymətli bilgilərdir. Mövcud tarixi şəraitə

uyğun olaraq, bu adlar dilin müxtəlif səviyyələrində (struktur, tərkib, mənşə və s.) qismən də olsa öyrənilmişdir. Biz bu tədqiqatları qiymətləndiririk və bu toponimlərin yeni araşdırma istiqamətini, yəni etnolinqvistik, etnomədəni cəhətlərini (Şəkinin etnotoponimlərinin toponim yaradıcılığında rolu, leksik-semantik xüsusiyyətləri, bu sistemdə sosial-iqtisadi və tarixi-mədəni şəraitin dəqiqləşdirilməsi, bütövlükdə etnotoponimik təbəqənin etnolinqvistik mənzərəsi) daha dərinlən araşdırmağa cəhd edirik. Şübhəsiz ki, bu və ya digər qaynaqlar bizə həmin işdə müəyyən köməklik edəcəkdir.

Göründüyü kimi, müəyyən dövrlərdə Şəki bölgəsinin ərazi adları haqqında irili-xırdalı tədqiqat əsərləri yazılmışdır. Bu bölgənin toponimlərinin araşdırılması ilə məşğul olmuşlar. Azərbaycan dilinin tarixini əsaslı şəkildə öyrənməli olduğumuz müasir mərhələdə belə mövzuların araşdırılması son dərəcə əhəmiyyətlidir. Qədim Şəki bölgəsində qeydə alınmış etnotoponimlərin bir hissəsi, şübhəsiz ki, önəmli izlərə malikdir. Bu ərazinin coğrafi adlarının tədqiqi bir neçə cəhətdən əhəmiyyət daşıyır: bir tərəfdən araşdırılmış toponimləri formalaşdıran etnosların sonralar bizim ərazimizə gəlişi və bu gəlişlə bağlı mövcud ərazilərin etnonim və etnotoponimlərində qorunub saxlanmış izlərini dəqiqləşdirmək baxımından əhəmiyyət daşıyarsa, o biri tərəfdən isə daha qədim dövrlərdə türkün beşiyi olan Ön Asiyadan Mərkəzi Asiyaya hərəkət etmiş türk tayfalarını öyrənmək baxımından qiymətli tarixi-lingvistik material verir.

Bu qəbildən olan araşdırmanın obyektivliyi əsas şərt olduğundan Şəki toponimlərinin də sovet dövründə türk xalqlarının tarixi ilə qarşılıqlı şəkildə öyrənilməsinə imkan verilməmişdir. Yəni toponimlərdə etno-mədəni, milli-mədəni xüsusiyyətlərin öyrənilməsinə şərait yaradılmışdır. Bir çox hallarda türk mənşəli etnotoponimlər başqa xalqların adına yazılmışdır.

ƏDƏBİYYAT

1. Alxasov K. Şəki rayonunun bəzi toponimləri haqqında. Azərbaycan onomastikası problemləri. VI, Bakı, 1998
2. Əhmədov T. Azərbaycan toponimiyasının əsasları. Bakı, Bakı Universiteti nəşriyyatı, 1991
3. Qeybullayev Q. Azərbaycan toponimiyasının öyrənilməsinə həsr edilmiş elmi konfransın materialları. Bakı, 1973
4. Nuruyev E.B. Azərbaycan SSR Şəki-Zaqatala zonasının toponimiyası. Bakı, "Elm", 1989
5. Арасханианц А.Н. Экономический быт государственных крестьян Нухинского уезда Елисаветпольский губернии. МИЭБГЛЗК, т.НЖ, ч.1, Тифлис, 1887
6. Буниятов З.М. Азербайджан в 7-9 вв. Ифку, 1965
7. Гукасян В.Л. Взаимоотношения Азербайджанского и удинского языком. АДД, Баку, 1973
8. Мирзезаде Ч.Х. Топонимические названия Азербайджана в средневековых араиских географических источниках. Автореф. канд. дисс. Баку, 1979

9. Моллазаде С.М. Топонимия северных районов Азербайджана. Изд. «Маариф», Баку, 1979

10. Моллазаде С.М. Топонимия северных районов Азербайджана. Баку, Маариф, 1989

11. Страбон. География. В 17-ти книгах. Л., Наука, 1964

ИЗ ИСТОРИИ ИССЛЕДОВАНИЯ ШЕКИНСКИХ ТОПОНИМОВ

РЕЗЮМЕ

Шеки является одним из самых известных и выдающихся регионов нашей республики. Эта территория имеет богатое топонимическое богатство. В предыдущих исследованиях азербайджанская топонимия была изучена всесторонне. То есть были исследованы азербайджанские палеотопонимы, современные территориальные названия, их происхождение, структурно-семантические и даже стилистические аспекты в художественной литературе. Также были изучены структура и другие особенности топонимических единиц азербайджано-тюркского происхождения, существующих на разных территориях. Топонимы города Шеки в прошлом привлекали внимание представителей других народов, а также азербайджанских историков, географов и лингвистов. В статье рассматриваются крупные и мелкие работы этих ученых и дается их краткий анализ.

Ключевые слова: *Шеки, топонимы, этнотопонимы, этногенетические проблемы, направления исследований.*

FROM THE HISTORY OF THE RESEARCH OF SHEKI TOPONYMS

SUMMARY

Sheki is one of the most famous and outstanding regions of our republic. This territory has a rich toponymic wealth. In previous studies, Azerbaijani toponymy was studied comprehensively. That is, Azerbaijani paleotoponyms, modern territorial names, their origin, structural-semantic and even stylistic aspects in fiction were studied. The structure and other features of toponymic units of Azerbaijani-Turkic origin existing in different territories were also studied. The toponyms of the city of Sheki in the past attracted the attention of representatives of other nations, as well as Azerbaijani historians, geographers and linguists. The article examines major and minor works of these scientists and provides a brief analysis.

Key words: *Sheki, toponyms, ethnotoponyms, ethnogenetic problems, research directions.*